

Cultura en Calandreta

Deu singular au plurau

Culturas en classa e Culturas de classa

Lo pretzhèit de Calandreta qu'ei de transmèter la lenga e la cultura occitanas. Lo metòd d'immersion linguistic associat a la pedagogia institucionau qu'estó endralhat a comptar de la debuta per los fondators. Lo bilinguisme qu'ei ací considerat com apèr de construccion culturau. Quaus aprentissatges particulars e permet?

L'estudi aqueth que hè partida deu programa « familhas de lengas », instituit en calandreta despuish la debuta de las annadas navanta.

En aqueth encastre, quaus atrunas estón harguadas e son dejà en òbra en las classas, qui dan la possibilitat d'esclairar, d'identificar e de valorisar lo hèit culturau en dehens de calandreta? E podem parlar de construccion d'identitat culturau, pluriculturau ?

Que presentaram ací dus moments particulars entà illustrar ua proposicion d'articulacion de la plaça de las culturas en Calandreta:

- La formacion de contunh « Culturas »

- Lo projècte « avetz-vos vist los réfugiats? » junh 2017 en classa de CE1-CE2 a Pau.

-Lo conselh al centre de la construccion d'una cultura communa.

La Formacion de contunh « culturas » que'ns permet de questionar los apèrs e los gèstes multiculturalaus ; valor de la diversitat e deus ligams. L'obrador « Culturas » qu'ei vadut d'ua reflexion de regents de Calandreta en congrès 2014 a Quilhan(11) a prepaus de la plaça hèita en las classas a la diversitat de ressorgas culturaus occitanas e de las pondericas enter variantas culturaus a l'interior de l'espaci occitan. La cultura occitana qu'ei ua cultura multipla. País de passatge, lo territòri occitan qu'ei hèit d'ua grana diversitat linguistica qui's desplega de la vaths italianas dinc a Gasconha, illustracion d'aquera cultura plurau. L'umanisme occitan qu'auhereish donc uts e ressorgas pertinents. La formacion« culturas » qu'avó en un purmèr temps com pretzhèit de hicar en valor aqueths utís e los ligams enter eths. Que permetó tanben de questionar çò qui entenem per cultura : Que definim ua concepcion non pas plegada aplegada sus era medisha mes en evolucion, sustienguda per pondericas e palancas enter culturas.

Aquera analisi que permetó a l'equipa ua coneishença mei precisa deus fenomèns culturaus en òbra per las classas, e tanben de la mestior a la disposicion deus regents e donc tanben deus calandrons. Que'ns permet de notar e hicar en valor los ligams e ponts interculturalaus entà bastir gestes culturaus ubèrts e en movement plan luenh d'un replec identitari. Las pondericas enter culturas vesias o mei luenhècas : Lo purmèr exemple que's trobè en Bearn : l'especificitat deus sauts bearnés qu'estó element de discutida e que lançè lo debat a prepaus de la diversitat e de l'unitat occitana.

La mesa en practica deus sauts desconeguts deus collègues lengadocians que'ns permetó de hicar en situacion d'aprentissatge e de cooperacion dens l'aprentissatge. La cooperacion que's hica en òbra naturaument. Qu'ei ua ressorga culturau, un gèste comun deu grop qui's basteish chic a chic. La transmission n'èra pas verticau e frontau mes orizontau, non pas frontau enter estagiari e professor mes enter aprenedis mei o mensh ad aise en los aprentissatges multiples. Que toquèm lavetz un element culturau en òbra dens las classas. Ací que vedem aparéisher ua dimension mei antropologica de la cultura deu grop. Aquera dimension qu'ei presenta a tot nivèu de la vita deu grop classa en immersion. N'ei pas mei un element de cultura au sens patrimoniau mes plan ua co-construccion deus sabers de cadun, reconeguts en lo grop. Aqueth ligam social que'ns miè mei luenh que previst dens l'estudi deus flux culturaus qui traucan las classas nostas e que permetó de horrucar deu costat de la nocion d'identitats e de culturas en camin e en accion en las escòlas calandretas.

Lo maine de l'espòrt tradicionau qu'ei un exemple de ponderica culturau de bon apropià's, present a l'interior de l'espaci occitan e au delà : Lo tambornet e la pelòta que son dus espòrts gessits deu jòc de pauma. Qu'ei un terrenç d'investigacion d'aquera consciéncia de l'aute. Ací tanben qu'avem ua palanca culturau. La pelòta qu'ei basca, bearnesa¹ e qu'a un cosin : lo tambornet qui ei lengadocian. Pondericas, e palancas, que relhèvan l'importància de préner en compte la permeabilitat enter culturas vesias o mei luenhecas autant lèu qu'observam culturas d'un territòri. Pèir Salles, autor linguiste, que ns'ajudè a espepissar la parentalitat de las culturas. La mitologia pirenenca qu'ei un exemple ric d'ensenhaments quan consideram la nocion aquera. « La parentalitat de culturas qu'ei irremplaçabla, qu'ei un riquèr extraordinari qui avem a portada de man. Cada element culturau aparentat enter l'aute e jo, que va constituir un pont psicologic e culturau, qu'ei a diser l'oportunitat de bastir mei solidament tà jo com tà l'aute ua cultura, ua coneishença deu monde e deus òmis, ua intelligença partatjada. Aquerò que'ns renvia au beròi concept trobadorenc de paratge, qui comprenè a l'encòp l'idea de noblessa, de parentalitat familiau e culturau mes tanben l'idea deu beròi e deu preciós. »[1] La mitologia pirenenca qu'ei ua desmonstracion d'aqueths ponts culturaus permanents en Occitania mes tanben sus l'ensemble de la cadena dab las culturas vesias. Lo tribalh réalizat per Calandreta e Pèir Salles suu subjècte que horneish exemples numerós de personatges mitologics presents sus l'ensemble deus Pirenèus.[2] : Pirèna, los gigants, la bèstia de 7 caps, los trufandecs..., autant d'estes mitologics qui trobam dab d'autes noms en las diferentas partidas pas sonque de Gasconha mes tanben deu Bascoat e de Catalonha. Aqueth obratge que hè tanben ligam dab las mitologias grècas, romanas, etc...

Claude Labat[3] qu'interviengó dens la dusau garba d'investigacion de la formacion. Qu'ei especialista de mitologia en país basco e que'ns permetó d'entrar en la cultura basca per ua pòrta locau en nse'n har caminar de cap tà l'universau: que compara lo país basco a ua isla. A l'aiga baisha l'isla que vad

¹ NB : qu'existeish ua fòrma de pelòta, tostemps practicada, en país Valecian.

isclada, archipèl puish continent. Çò qui pensavam isolat qu'apareish en ligam dab lo monde. La singularitat non hè pas puisheu aus ligams e aus escambis culturaus. Lo mainat que pòt bastí's ponts enter las diferentas mitologias naturaument. En partir de la coneishença e de la consciéncia de mitologias autas que's basteish ua alteritat mitologica pròpia. Ací enqüèra la mitologia particulara deu lòc ne mia pas a ua identitat tancada, calhada mes que permet de construsir ressorgas e ligams naturaus.

Augan la tresau garba d'estudis que portè suus movements de poblacion e los efèits sus l'identitat culturau. Lo territòri occitan, lòc de passatge qu'ei un còp mei un espaci ric d'exemples. Quaus apòrts, quaus difficultats o quaus ressorgas podem observar ?

Que podem citar los bearnés qui migrèn en Argentina e los testimoniats deus descendants uei lo dia[4], los bohèmians[5] sedentarizats en país basco², los aragonés vesins e cosins dirèctes e enfin los migrants, guerillers arribats en Bearn tà huéger la guèrra civila, los exemples encontrats qu'estón numerós e rics d'ensenhaments e d'emocions. Au long de las formacions « culturas », que neurim las palancas e pondericas culturaus ; que mesurèm los escarts e que partatgèm las concepcions e definicions de culturas. Que hiquèm en valor lo riquèr e la diversitat de las culturas en jòc en las classas nostas. Calandreta que transmet ressorgas culturaus associadas a un territòri, creant atau ressorgas culturaus hèitas de diversitats e basadas sus l'escambi e l'evolucion. Cada escart enter culturas que vad non pas diferéncia mes riquèr.

Au delà de l'appòrt patrimoniau, lo grop de regents que reactiva a cadun deuscontres ua hami d'escambis culturaus. Lo grop que foncciona com la classa cooperativa immersiva : que s'estructura naturaument a l'entorn deu conselh e qu'alterna enter arcuelh d'intervenants exteriors e reflexion, construccion deu grop. L'estrategia immersiva que vau tanben tau grop de regents en formacion de contunh.

Quaus ressons arribèn en classa arron las formacions ?

Que podom reconéisher çò qui existeish mes tanben estar a l'escota deus flux e reflux, deus fenomèns culturaus qui traucan e s'acaseishen en las classas.

Quin la classa arcuelh e balha valor a las culturas de cadun tà perméter de bastir identitats pluriculturaus ?

Las culturas a l'interior de la classa, e la consciéncia culturala en construccion

En las classas nostas, ua plaça qu'ei reservada a l'arcuelh de las culturas deus parents e a las culturas diversas presentas a l'escòla, dens lo barri, dens la vila.

Que recevom augan la visita d'Eric Fraj, cantador, escrivan occitan e hilh d'immigrat espanhòu en companhia de Juan Ortiz vesin, cercaire e escrivan especialista deus guerillers e eth tanben hilh d'espanhòu Guerillero, refugiat arron la guèrra civila en Espanha. Los calandrons que hasón referéncia e ligams

² E, en un passat mei recent, en la plana de Nai...

dab ajòus lors. Qu'estó un escambi a l'entorn deus grans pairs migrants o autes, de la reconeïhença e de la dignitat deus grans.

«Lo gran pair qu'èra un eròi!»

«Papé tanben que viengó pr'amor de la guèrra civila ». etc.

Los calandrons, tocats per l'encontre dab Juan e Eric, qu'estón tanben attentius au hèit d'escambiar en utilizar mantuas lengas: catalan, espanhòu, francés, occitan que 's crosavan.

L'actualitat qu'entra regularament en la classa, en occitan, mei que mei au temps deu «Qué i a de nau?» e autas presentacions o lecturas institucionalizadas. Aqueth temps d'arcuelh de las culturas de casa e deu dehòra de la classa que neureish lo desir e los projèctes en balhar valor a la paraula de cadun en un lòc securizat e respectuós.

Augan en la classa de CE1-CE2, un expausat qu'estó realizat per dus mainats de CE1 sus lo tèma deus migrants. En fin d'annada, Anna, mamà d'escolan, que prepausè de vièner en classa tà testimoniar deu son parcors de migranta polonesa. Refugiada a l'atge de 10 ans en França. Que ns'expliquè quin avè construsit lo mila-huelhas de culturas son e atau acceptat lengas e culturas soas e navèras. En las mesclar que creè ua tresau cultura en acceptar de minjar la còca. Que li permet uei lo dia de viver de plan, pas en juntar mes en crear la còca soa, ua cultura navèra. En fin d'encontre, un deus calandrons que digó:

«Nosautres tanben que hèm un mila-huelhas, nosautres tanben qu'avem duas lengas e culturas.» J, CE2.

Com ac vedom mei haut dab la consciéncia mitologica, la presa de consciéncia culturau qu'ajuda tà acceptar e reconéisher las diferentas ressorgas culturaus e crear ligams dab l'aute tà perseguir la construccion soa. En seguint d'aqueth encontre que semblè evident en conselh de la classa, de crear un spectacle tà rénder compte de çò qui avèvam comprés. Qu'avó lòc 4 setmanas abans la data de restitution aus parents de produccions de classas. La coerença qu'èra hèra hòrta e que gausèm l'aventura dab totun apreension de la mea part. Anna que prepausè de ns'acompanhar tà preparar l'espectacle. En particular qu'ajudè a demorar juste en lo perpau e que balhè hidança au grop. Que guardèm totun elements imaginaris non negociables. Pr'amor deu temps cortet, lo tribalh d'escritura qu'anè au còp dab lo tribalh de repeticion e de creacion deus decòrs. La costuma de tribalh en equipas estructuradas tot au long de l'annada que permetó d'anar dinc au cap dens lo temps impausat. : Escritura, Causida de poesia, creacions visuaus...los ingredients deu milahuelhas que's teishen, que's mesclan e que s'inscriven en l'espectacle. Lo resunit fotografic realizat com escript de l'espectacle que miè la creacion d'un àlbum memòria deu projècte, ligam de construccion d'ua cultura comuna taus calandrons, atentius a partatjar dab las autas classas de l'escòla. Çò qui'ns sembla essenciau en aqueth tribalh au delà deu tèma e deus aprentissatges en òbra, de hèit qu'ei plan lo biais d'on la cultura d'arcuelh de la classa e la cultura cooperativa deu grop e permetón, en un temps hèra brac, de crear ua òbra pro complèxa. Suu plan practic, ua equipa que prenè fotòs quan ua equipa jogava sus l'empont. Lo doble tribalh de creacion d'àlbum e de mesa en jòc de scèna qu'èra miat en parallèle. Las equipas qui

n'èran pas en accion en lo jòc de scèna, que tribalhavan sus l'escritura e los decòrs. Los eslhèves qu'estón acostumats a fonccionar en equipas de tribalh estructuradas segon lo ròtle e l'estatut de cadun. Las fonccions de cada mainat que's tròban optimizadas e tots que son implicats en la produccion. L'enjòc de l'espectacle qu'accentua l'implicacion e deu còp ua mei grana apropiacion deus concèptes culturaus abordats. La motivacion e lo desir desvolopats per lo projècte qu'èran hèra hòrts ; deu còp los temps d'escritura qu'estón grans moments de reflexion, d'escambis e de negociacions, de netejatge d'escrit e de retorn suus tribalhs. Cadun qu'ei reconeishut en çò qui pòrta e exprimeish mes cadun qu'ei tanben quadrat per las constrentas pausadas per lo grop e un calendari precis e impausat per lo temps escolar. Las costrentas aquestas que demandèn, en conselh, regulacions pro vitècas mes lo grop que guardè lo cap e que finalizè lo projècte.

D'autas fòrmas de mila-huelhas que's crean e que s'elabòran tot an en las classas com autant d'elements d'ua part de cultura comuna instituida. Que mesuram a quau punt aqueras costumats deu grop classa e escòla e son ancoradas en çò deus calandrons quan un mainat vien d'ua escòla monolingua. La lenga occitana qu'ei de segur navèra mes la lenga culturau deu grop qu'ei tanben d'aproprià's. L'implicacion en un collèctiu e la plaça en lo collèctiu que permet per contre a cada calandron de vèder passador culturau conscient d'aquera cultura multipla. Be parlam ací de pluri-culturalisme en construccion. La cultura que s'enten lavetz com ua construccion de comunautat de practicas on lo plurilinguisme ei un apèr e la pedagogia institucionau que n'ei la ligason.

Lo Conselh : Quauques elements culturaus en òbra en la classa.

Lo conselh, amassada de tots los eslhèves de la classa Calandreta, qu'ei ua institucion clau dens ua classa cooperativa occitana en immersion.

La classa de CE1-CE2 en laquau se debana l'analisi qu'ei ua classa Calandreta a Pau ; classa immersiva organizada segon principis de classa cooperativa estructurada per elements de la Pedagogia Institucionau. Aquera que mia la constitucion d'un « ecosistèma-classa » on cada *utis* que permet inter-relacion e on lo poder d'aprèner e's partatja. La regenta n'ei pas la sola a aver los sabers. Que's pòt lavetz decentrar. Los sabers que's partatjan e que's basteishen en ligam . Lo principi deus 4 L, Lòcs, Leis, Limits, Lengatge³ en òbra que permet ua organisacion de l'ecosistèmi-classa respectuós de cadun. La lei qu'ei parlada, las règlas que son desbatudas e construidas amassas. Que permet un lòc securizat on lo grop classa e cerca solucions aus conflictes, qu'organiza projèctes e que pòrta atencion a çò que cadun i tròba ua plaça adaptada. Cadun, mainat o regent, qu'a un espiar sus las condicions d'aprentissatges e de partatge de sabers, la presa en compte de la diversitat d'estatuts, de ròtles, que tòca a la construccion, la reconseishença de la cultura de cadun. Que permet lavetz au mainat de vèder gran en un demiei on la lenga occitana, lenga deu grop era medisha, ei institucion. La cultura que's basteish a fine e mesura que ligams e's

³Cf. en particulier Fernand Oury et Catherine Pochet, *L'Année dernière j'étais mort, signé Miloud*, Vigneux, Matrice, 1986.

teishen enter membres deu grop, membres d'ua societat. Qu'a incidèncas sus l'etica en accion, bastint un demieï favorable a l'arcuelh de cada mainat e de la cultura soa. Cada institucion que participa a téisher l'ecosistèma, l'equilibri dia. Cadun qu'ei reconseishut non per las dificultats mes per los estatuts multiples qui pòt aver. Per lo poder qui an de decidir , de partatjar e de desbàter en conselh, que's basteishen ua cultura comuna deu grop qui mia cadun a progressar en los aprentissatges. Lo partatge deus sabers mes tanben lo partatge de las decisions que'ns permeten de vèder gran.

Ei tot açò qui hè cultura de la classa? L'arcuelh de cadun en lo grop en respècte de la diversitat dens laquau cadun e's basteish ? Aci las institucions que crean lo respècte de la diversitat dens laquau cadun e's construseish.

« La diversitat que hè cultura » ce ditz lo semantician F.Rastier⁴. Las institucions que crean tà cadun las condicions d'arcuelh deu subjècte en lo grop, en bèth li har ua plaça e donc en li perméter d'aver un ròtle au demieï de la classa. L'arcuelh de la diversitat e de la singularitat de cadun, associat a ua paraula partatjada e ua construccion comuna deus sabers que participan a la cosntruccion de la cultura. Lo conselh, institucion qu'ei màger e centrau : « le cœur, le poumon et le rein de la vie du groupe », tà tornar préner la metafòra hilada d'Oury et Vasquez. La preséncia soa dens tot element de vita sociu e de construccion deus sabers e saber-hars en ua classa immersiva occitana, que permet aqueth arcuelh e aquera construccion d'identitats pluraus.

Viver en immersion que basteish tau calandron, ua cultura comuna singulara, deishant la plaça e creant ligams tà la construccion d'identitats multiplas. La plaça de la cultura occitana que's basteish autanlèu la petita seccion. Los projèctes de cada classa e los projèctes d'escòla que contribuon a bastir ua cultura comuna occitana mes tanben a arcuelher e har plaça au multiculturalisme de biais institucionau, a arcuelher e partatjar las autas culturas. Aqueth arcuelh que pren sens en balhar a cadun ua plaça vertadèra en la construccion de projèctes desbatuts en ua lenga comuna.

La construccion pluriculturau que s'elabòra dab los utis particulars que son las institucions en classa immersiva occitana calandreta. Qu'avem evocat la part essenciau deu conselh en aquera construccion au demieï d'un projècte desvelopant ligams e escambis enter culturas. Qu'ei adara ua de las pistas de recerca deu grop « culturas » creat au dehens de la formacion de contunh despuish març 2015. La formacion «culturas», bastida per regents, que permet solide de tornar dab sorgas culturaus navèras mes tanben dab concèptes pluriculturaus esclarits. La realitat de la vita deu grop, que sia la classa o lo grop de regents en formacion, que mia ua experiéncia culturau partatjada. L'ensemble de las institucions, deu conselh dinc au program « familles de lengas » en òbra dens las classas Calandretas que'n optimizan e teishen la coeréncia.

⁴Une introduction aux sciences de la culture, F Rastier – S Bouquet , PUF 2002.

Calandreta qu'ei un movement pedagogic. Los practicians que contunhan de cercar, de har evoluar las practicas. Las formacions de contunh en generau e culturas en particular, elaboradas per regents non pas frontaument mes cooperativament, que permeten de tornar en classa dab ressorgas navèras e concèptes esclarits peus escambis. La realitat de la vita deu grop que sia deu grop classa o deu grop regents en formacion, en respècte de l'etica e de l'escota de cadun, que mia a ahortir la construccion culturau de cadun e deu grop.

La cultura occitana qui ei arcuelh e multipla que permet ua concepcion en rizòma de la cultura. Arcuelhent en classa las culturas autas, rica de la diversitat soa, que permet la construccion d'ua cultura deu grop, micro-societat on cadun crea ua representacion pròpia deu monde en ligam dab e non en opausicion. La neuritud culturau de la classa que permet ua evolucion, ua apropiacion de la concepcion de la cultura. Uei, la formacion qu'ei prèsta a espiar mei pròche aqueths fenomèns de construccion culturau a l'interior de la classa non pas en espiar en tèrmi de cultura qui entra o qui sorteish de classa mes tanben de cultura de la classa era medisha. Qu'avem vist de quin biais la classa immersiva en occitan e permet de desvolopar un saber estar en l'escambi culturau. La formacion de contunh que's prepausa adara d'apregondir l'analisa e de desvolopar los utis qui mian ua evolucion culturau deu grop e deu subjècte. La formacion a viéner que serà un temps d'escritura e donc de pensada a prepaus d'auqueths flux culturaus a l'interior deu grop classa. Qu'ei important adara de hicar en relièu e d'analisar los punts complèxes d'aqueras articulacions . Que poderam lavetz estudiar en qué la formacion e pòt perseguir d'escalhar e d'escotar las practicas e las representacions culturaus.

Despleitar tà descalhar, tà descotar e escotar las culturas de cadun.

Per l'Equipa « Culturas »*

Isabèu Vergnes

Paissela ajudaira- referenta de formacion**

Lexic

Palai- Lespy- tresor du Felibrige :

despleitar... despleit tà descalhar, tà escotar

desplèit = défis

cotar =s'obstiner-se bloquer-enrayer-fixer

(d)'escotar = décaler-ôter la cale-libérer

calhar = se taire-coaguler

descalhar = défiger-liquéfier

escalhar = fendre le bois

* Regents en classas immersivas occitanas Calandreta

implicats en la formacion de contunh« Culturas »CFPOC -APRENE

**Regent pertàhent a l'equipa implicada en las accions de formacion auprès deu Director de l'Etablissement APRENE).

Elements de referéncia mencionats

[1]- Salles, P. (03/2014), conférence stage « Culturas »

[2]- Regents cycle 2 Béarn, Salles, P. Morlaas Lurbe, I. (2007), 7 camins, Calandreta du Béarn - CAP ÔC. (jeu inducteur d'écrits et de valorisation du panthéon pyrénéen.)

[3]- Labat, C. (2012), Traité de mythologie basque avant qu'elle ne soit enfermée dans un parc d'attraction, Lauburu, ELKAR, Bayonne.

[4]-Lanusse,A, Gauthier, D, (2009), Lo que me conto mi abuelito, CREA Communication,Pau

[5]-Lougarot,N, Bohémiens, ed.Gatuzain, (agotat), <http://hebentik.blogspot.fr/>